

címlapon: részlet a Nemzeti dal kottájának előlapjáról

A kiállítás
a Bács- Kiskun Megyei Közgyűlés
és a
Nemzeti Kulturális Alap Levéltári Kollégiuma
anyagi támogatásával jött létre.

A kiállítást rendezte és a katalógust összeállította:
Péterné Fehér Mária

Művészeti és műszaki rendező:
Varga Judit, Apró Erzsébet

BÁCS-KISKUN
MEGYEI
ÖNKORMÁNYZAT

LEVÉLTÁRA

Felelős kiadó: Dr. Tóth Ágnes levéltárigazgató

“Csatájok a védelmezett
Népjog csatája volt.”

KIÁLLÍTÁSVEZETŐ

az 1848/49-es forradalom és szabadságharc 150.
évfordulójára rendezett kiállításához

BÁCS-KISKUN
MEGYEI
ÖNKORMÁNYZAT

LEVÉLTÁRA

Magyarország történetének számos olyan mozzanata, időszaka van, amely fordulatot hozott a korábbi gazdasági, társadalmi, politikai viszonyokhoz képest. Egyik ilyen jelentős sorsfordító eseménysor az 1848/49-es forradalom és szabadságharc időszaka, amikor törvényes úton lehetőség nyílt a feudalizmus felszámolására, a politikai berendezkedés megváltoztatására, a Habsburg-birodalmon belül a nemzeti önállás kivívására. Ezzel Magyarország a polgári államok sorába lépett. A most 150 éve végbement történelemformáló napok, hetek, hónapok eseményei érdemesek arra, hogy kis időre megálljunk és emlékezzünk a történetekre, a kor jeles szereplőire. Levéltárunk elsődleges célja ez volt a kiállítás megrendezésével.

A történetírás jóvoltából az 1848/49-es országos események és vezetői minden magyar ember előtt ismertek. Kevesebb figyelem irányult eddig a vidékre, arra, hogy az ott élők hogyan fogadták a forradalom híreit, miként kapcsolódtak be a történésekbe, hogyan élték meg azokat. Egy-egy vidék: megye, város, község lakói maguk is alig ismerik a szülőföldjükön, lakóhelyükön zajlott eseményeket, azok helyi résztvevőit.

A korszak nagyjelentőségű döntései nem vidékünkön - a mai Bács-Kiskun megyében - születtek, a forradalom és szabadságharc meghatározó fontosságú eseményei nem itt zajlottak, mégis úgy gondoljuk a helyi események, személyek megismerése elmélyítheti nemcsak 1848/49-ről szerzett ismereteinket, de megyénkhez, városunkhoz, községünkhöz fűződő kötődésünket is szorosabbra fonhatja. Kiállításunkkal egyúttal némi segítséget kívánunk nyújtani az oktatás élményszerűbbé tételében tanároknak, diákoknak egyaránt.

A kiállított dokumentumok rendszere a kronológia, az időrend. Az iratok a történések sorrendjében követik egymást. Igyekeztünk megragadni és bemutatni a nagyjelentőségű és a vidékünkre jellemző eseményeket. A helytörténet teljes, átfogó bemutatására egy nagyszabású kiállítás sem vállalkozhat még oly rövid - 2 év - időszak esetében sem.

Kamarakiállításunkkal inkább a történések villanásszerű bemutatására, a hangulati elemek dokumentálására törekedhettünk. (A levéltár a korszakból őrzött iratainak sokkal részletesebb bemutatását adta már 1988-ban, mikor megjelentette "A mai Bács-Kiskun megye az 1848-49-es forradalom és szabadságharc idején" c. dokumentumkötetét.)

A kiállított dokumentumokkal megpróbáltuk lefedni a megye egészét, vagy legalábbis nagy részét. Ennél a szempontnál nehézséget jelentett a válogatás során, hogy sok településnek nem maradtak fenn iratai az 1848/49-es időszakból. Ahol viszont megmaradtak, ott sokhelyen a települést irányító testület - tanács, képviselőtestület - ülésjegyzőkönyvei maradtak ránk (Pl. Kunszentmiklós, Szabadszállás, Dunapataj esetében). Ezek kiállítása technikai nehézségbe ütközött. A levéltár szűk térbeli lehetőségei is csak egy igen válogatott kamarakiállítás megrendezését tették lehetővé. Sokszor a dokumentumok mérete korlátozta a válogatást. Ugyanakkor hangsúlyozni szeretnénk, hogy minden kiállított irat - a kiállított másolatok eredetije is - a levéltár tulajdona. Sok esetben azért kényszerültünk másolatot kiállítani, mert az eredetin pecsét volt, amit védeni kell, vagy többoldalas dokumentumok lévén csak kicsinyítve lehetett bemutatni minden oldalukat, vagy mert állapotuk nem tette lehetővé az eredeti példány kiállítását.

Minden egyes kiállított irat, tárgy sorszámmal van ellátva. A sorszámozott dokumentumok leírását kiállításvezetőnk is tartalmazza, megjelölve az adott dokumentum levéltári jelzetét, s azt, hogy eredetben vagy másolatban került-e kiállításra. A kalauzban néhány irat teljes képét, szövegét is közöljük, ezek a kiállított dokumentumok között nem szerepelnek.

Reméljük, hogy nemzeti múltunk legnevezetesebb eseményének helyi vonatkozású kiállított dokumentumai hozzásegítik a látogatókat ahhoz, hogy nagyobb figyelemmel forduljanak településük történetének megismeréséhez.

Kecskemét, 1998. március 10.

Péterné Fehér Mária
főlevéltáros

1. Pest város közönségének 1848. március 15-én kelt hirdetménye a 12 pont elfogadásáról, annak helytartótanácsi fogadtatásáról, Táncsics Mihálynak kiszabadításáról a Nemzeti dal szövegével együtt. BKMÖL. IV.1604/VIII.t.12.sz. - másolat

2. Pest-Solt megye úthálózati térképe (Pest-Solter Comitatus) 1858. BKMÖL. XV.1/a - eredeti

3. A Kálózdi János által megzenésített Nemzeti dal címlapja és kottája Vahot Imre 1848-as kiadásában. BKMÖL.V. 242/b No.274. - másolat

4. Az április 11-én szentesített 1847/48. évi országgyűlési törvénycikkek Pesten, Landerer és Heckenast nyomdájában 1848-ban készült kiadványa. (V. tc.: "Az országgyűlési követeknek népképviselőt alapján választásáról".) BKMÖL.IV. 1604/VIII.t.131.sz. - eredeti

5. István nádor, királyi helytartó által – a király nevében – kibocsájtott országgyűlési meghívólevél, melyben az uralkodó az 1848. Szent Jakab hava (július) 2 - ra kiűzött országgyűlésre az 1848.V. tc. alapján választott képviselőket elvárja.(Kelt Budapesten 1848.május 20.) BKMÖL. IV. 1604/I.t.50.sz. - másolat

6. Kiskunhalas város központi választmánya - a követválasztás lebonyolítására alakult bizottság - jegyzőkönyvének 8. pontja szerint Kiskunhalason az 1848. június 12-re tervezett választást 20-ra kellett halasztani, mivel a szerb támadások miatt Zenta segítségére siető halasi nemzetőrök június 12-én indultak útnak. BKMÖL.V. 241 - másolat

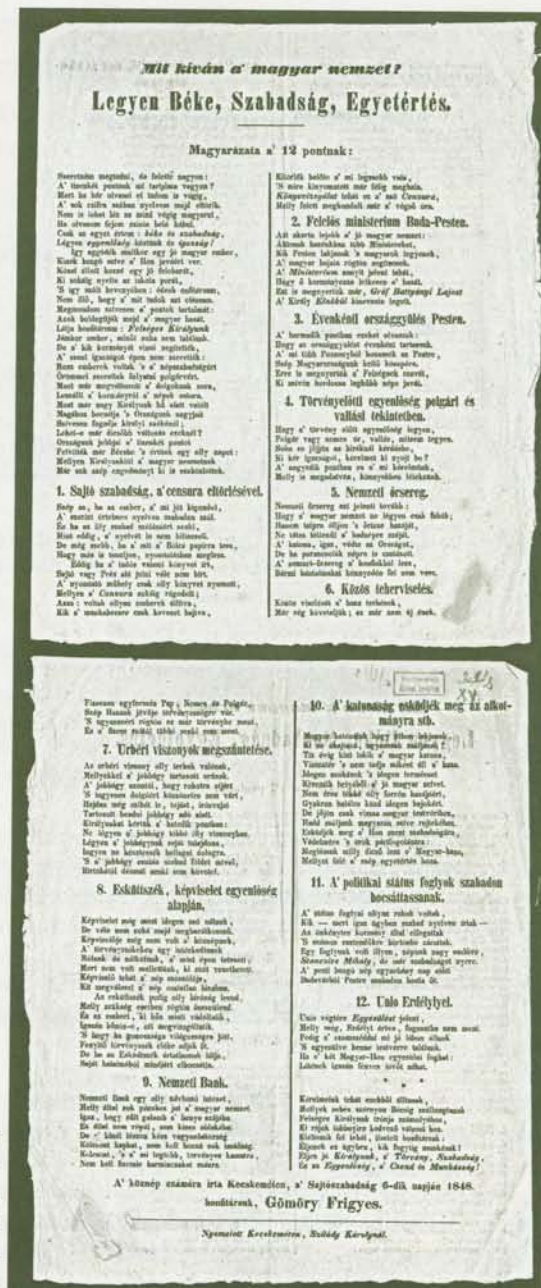
7. Petőfi Sándornak 1848 júniusában a kiskunokhoz írt röpirata, melyben szülőföldje országgyűlési követévé - a "boldogság és szabadság eszköze" - ajánlja saját magát, elkövetve azt a taktikai hibát, hogy benne erős kritikával illeti a kiskunokat. BKMÖL. IV.1604/VIII.t.51.sz. - eredeti

8. Kossuth Lajosnak 1848. június 23-án kelt, Kecskemét város első kerületi választóihoz intézett levelének nyomtatott példánya, melyben köszönetét fejezi ki követté váló megválasztásáért, de azt kénytelen visszautasítani, mivel már Pest belváros választókerületének mandátumát elfogadta. BKMÖL. IV.1604/X.t.16/a sz. - eredeti

9. Kecskemét város Jegyzői Hivatala pecsétjének lenyomata 1848. BKMÖL. XV.30/119.

10. Az országgyűlés megnyitásának menetrendje - 1848. július 5-én -, az országgyűlés megnyitását, a trónbeszéd felolvasását a király István nádorra bízta. BKMÖL.V.101/b L.31.F.2.F.1.Sz.11. - eredeti

Mit kíván a magyar nemzet? - a 12 pont Gömöri Frigyes kecskeméti nemzetőr által készített magyarázata. BKMÖL. IV.1604/X.t.2/a sz.

Kecskemét város választójoggal bíró lakosai számára készített "választójegy".
1848-ból. *BKMÖL. IV.1604/XI.t.23.sz.*

11. Szabó Sándor, Kiskunfélegyháza követe 1848. július 4-én kelt, az országgyűlés megkezdéséről küldött tudósításában az első napon tárgyalt témakörökről ad hírt (a képviselők öltözéke, Mészáros Lázár 2500 önkéntest Kiskunmajsa alá rendel, Kossuth újoncozási és pénzügyi tervei).

BKMÖL.V.101/b L.31.F.2.F.1.Sz.11. - másolat

12. Petőfi Sándornak 1848. július 16-án a Fülöpszálláson élt Bacsó János barátjához írt levele, melyben őt a választáson törvénytelen eszközökkel legyőző Nagy Károllyal való párbaja megghiúsulásának történetét írja le, a következő keserű szavakkal zárva azt: "...Végre ami a követséget illeti, annak megnyerése végett soha és sehol egy lépést sem teszek többé az életben ... ha széles e hazában egyetlen egy kerületnek sem lesz annyi becsületérvése vagy tulajdonképpen belátása, hogy engem megválasszon, úgy isten szentháromság ugye nem érdemli meg Magyarországot, hogy képviseljem!".

BKMÖL. XV.11/67-15. - másolat

13. Simonyi Jánosnak, Kecskemét második kerülete országgyűlési követének 1848.szeptember 18-án kelt levele, melyben az úrbéri kármentesítés országgyűlési vitájáról tudósít.

BKMÖL. IV.1604/II.t.85.sz. - másolat

14. Dunapataj mezőváros 1848. június 1-jén tartott közgyűlésén a jelenvoltak elfogadták Szeles János ügyvéd indítványát, hogy a város 1000 pengő forintot ajánljon fel a hon védelmére.

BKMÖL. V.320/a Közgyűlési jkv. 1842-1863. 52-53.p. - eredeti

15. A nemzetőrségi lófelszerelés és málházás szabályai

BKMÖL. V.376/a Körlevelek jkv.-e 1847-1851. 83-84.p. - eredeti

16. Kecskemét város molnár céhe által (céhmester Cseh Sándor) ifj. Sárközi György részére kiállított mesterlevél (felső harmadában Kecskemét korabeli szemantik ábrázolásával).

BKMÖL. IX.6 - másolat

17. Kecskemét 19. század eleji térképe, készült az 1819-1822. évi felmérés alapján.

BKMÖL. XV.1/b - átrajzolt, kicsinyített másolat

18. A Magyar Gazda 1848. március 16-i száma "Ütött az óra!" c. vezércikkkel, mely a márciusi ifjak forradalmi követeléseit (jogegyenlőség, sajtószabadság, közteherviselés stb.) magyarázza az olvasóknak.

BKMÖL. IV.1604/VIII.t.115.sz. - másolat

19. A magyar szabadság allegóriája, 1848. március 15-e emlékére készítette Hagenburg B.

BKMÖL. IV.1604/VIII.t.145.sz. - eredeti

20. Jánoshalma mezőváros jobbágyainak felirata a királyhoz, melyben az uradalmi legelőelkülönözésről kéri rendelkezését. (Kelt 1848. április 30-án.)

BKMÖL. V.342 8.doboz Urbéri ügyek iratai. - másolat

21. Az Országos Nemzetőrségi Tanács által 1848-ban Pesten kiadott nemzetőrségi szabályzat.

BKMÖL. IV.1604/VIII.t.144.sz. - másolat

22. Deák Ferenc igazságügyminiszternek, a miniszterelnök távollétében 1848. május 20-án kelt rendelete a kecskeméti nemzetőröknek küldött 500 db fegyver szétosztására vonatkozóan.

BKMÖL. IV.1604/II.t.3.sz. - másolat

23. Kiskunfélegyháza város kötelezvénye a Csáky grófnóktól 3 havi, 6 %-os kamatra felvett 10.000 forintos kölcsönről. (Kelt 1848. május 18.)

BKMÖL. V.101/b L.79.Cs.15.Sz.9. - másolat

24. Kiskunhalas védelmet kér Kecskeméttől otthonmaradt lakosai számára, mivel a halasiak a szerb támadás miatt Zenta város segítségére siettek. (Kelt 1848. június 9.)

BKMÖL. IV.1604/II.t.69.sz. - másolat

25. Madarassy László másodalispánnak a kiskőrösi táborba induló Pest megyei nemzetőröket érintő rendelkezése.

BKMÖL. IV.1604/II.t.240.sz. - eredeti

26. Gömöri Frigyes kecskeméti nemzetőr által írt dalszöveg "A Pest megyei nemzetőrök tábora dala Kis-Kőrös alatt" címmel, melyet a szerző utasítása szerint a "Hajtogassuk a kancsókat" című nótára kellett énekelni.

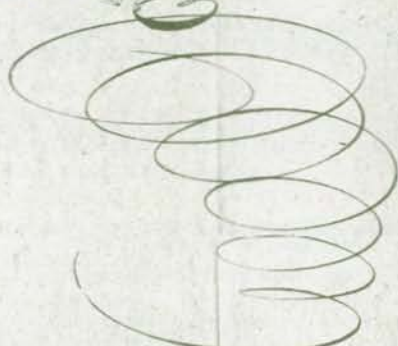
BKMÖL. IV.1604/II.t.163.sz. - másolat

C. skan

Nyuglatvány.

~~Nyugta 8000 forintról pézsa pénzben~~

nyugtatás Kecskeméti város & Ministerium
felváltásánál közzétételében - álladalom javá-
ra mint adomány.

álladalmi
a magyar királyi udvari hivatali főosztályának
főosztályába mai napon hiány nélkül leprattott.
Budán Magyar No 27. sz. 848.

8000 forintról

Szolokai Hártyó János
Kecskemét

Hornik János
Ellenőr

Magyar meggyőződés!
Hiszek egy Kossútt mindenhatóságába, mint
a Magyar hon és Erdélynek uya történetjében
ki fogantatótt igazságban; született Templényben
kínzótt Metternik által, el is temettetett Buda
várában, harmad évre halottasságából feltámadott
és fel rándult Pozsonyba; onnan Leiben elítélendő
a Bécsi eleven halottakat. - Hiszünk Kossúttban
mint felelős Ministeriumban - a Magyarokat
eggyesítségben, és örök életben; punctum.

3/1
Szolokai Hártyó János saját kezírása, maga
fogalmazta Hiszekegy. - Hívány tiszte!
mikor Kossúttot 1847. végén követni ki-
tűntek, élves dalok kezdés ellene; és meg?
1848. máj. 27. napján

"Magyar meggyőződés" - magyar forradalmi Hiszekegy -, készítette Szolokai Hártyó János (1781-1853) kecskeméti költő, hátlapján véleményt alkotott róla Hornik János (1812-1885) Kecskemét város levéltárnoka, főjegyzője, történetírója.
BKMÖL. IV.1604/1.1.165.sz.

Nyugta Kecskemét város által az állam javára befizetett 8000 forintról.
BKMÖL. IV.1604/1.1.58/a.sz.

